កម្មវិធីឃ្លាំមើលសវនាការសាលាក្ដីខ្មែរក្រហម

Asian International Justice Initiative (AIJI), a project of East-West Center and the WSD HANDA Center for Human Rights and International Justice at Stanford University (previously known as the UC Berkeley War Crimes Studies Center)

របាយការណ៍សង្ខេបប្រចាំសប្ដាហ៍ លេខ ៤៣

នាសប្ដាហ៍នេះ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានបើកសវនាការត្រឹមតែពីរថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីទុកពេលវេលាដល់ភាគីទាំងអស់ត្រៀមរបៀបចំសម្រាប់សវនាកាលើបណ្ដឹងសាទុក្ខក្នុងសំណុំរឿង០០២ វគ្គ១។ នាសប្ដាហ៍នេះ សាក្សីជំនាញលោក **អ៊ីសា អូស្មាន** (**Ysa Osman**) បានបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដើម្បីផ្ដល់សក្ខីកម្មស្ដីពីការប្រព្រឹត្តមកលើជនជាតិភាគតិចចាម ក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។[1] លោក **អូស្មាន** សព្វថ្ងៃមានមុខងារជាអ្នកវិភាគនៅក្នុងការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបសួរ (**OCIJ**) ហើយធ្លាប់

---

[1] សាក្សីជំនាញត្រូវតម្រូវអោយផ្ដល់នូវមតិយោបល់ និងការបកស្រាយបំភ្លឺលើបញ្ហាបច្ចេកទេសជាក់លាក់ផ្សេងៗដែលយល់ឃើញថាមានសារៈសំខាន់ចាំបាច់ដល់កិច្ចដំណើរការនីតិវិធីសវនាការ (សូមមើល វិធាន ៣១(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង)។ អ្នកជំនាញត្រូវបានតែងតាំងដោយដីកាសម្រេចរបស់តុលាការ ដោយមានចែងយ៉ាងច្បាស់ពីភារកិច្ចរបស់អ្នកជំនាញ (សូមមើល វិធាន ៣១(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង)។ អង្គជំនុំជម្រះ ត្រូវសម្រេចអំពីតួនាទីរបស់សាក្សីជំនាញដែលត្រូវជួយបំភ្លឺដល់អង្គជំនុំជម្រះលើបញ្ហាបច្ចេកទេសជាក់លាក់ផ្សេងៗ ដែលទាមទារនូវចំណេះដឹងពិសេសនៅក្នុងវិស័យជាក់លាក់មួយ។ សាក្សីជំនាញ មានសិទ្ធិបញ្ចេញមតិយល់ឃើញរបស់ខ្លួន និងអាចផ្ដល់ចម្លើយប៉ាន់ស្មានកម្រិតក្នុងករណីដែលមានការជូនដំណឹងពីចំណេះដឹងទូលាយរបស់សាក្សីជំនាញ ស្ដីពីប្រធានណាមួយតែប៉ុណ្ណោះ។ (សូមមើល អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង "*សេចក្ដីសម្រេចលើការចាត់តាំងអ្នកជំនាញ*" (ចុះថ្ងៃទី៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២) លេខ E215, [ពីនេះតទៅហៅថា **សេចក្ដីសម្រេចស្ដីពីអ្នកជំនាញ**]។ ក៏ប៉ុន្តែ សេចក្ដីសម្រេចនេះ ក៏បានកំណត់ផងដែរថា "សាក្សីជំនាញមិនអាចផ្ដល់មតិយោបល់លើបញ្ហាអង្គហេតុស្នូលនានានៃការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌរបស់ជនជាប់ចោទឡើយ ដោយហេតុថា មានតែអង្គជំនុំជម្រះប៉ុណ្ណោះ ដែលមានសមត្ថកិច្ចសម្រេចសេចក្ដីតាមផ្លូវតុលាការលើបញ្ហាទាំងនេះនៅក្នុងរឿងក្ដី។" សេចក្ដីសម្រេចចុះនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១២ ផ្អែកទៅលើយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិ (ជាឧទាហរណ៍ សូមមើល អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង រដ្ឋអាជ្ញាទល់នឹងការេម៉េរ៉ា (Prosecutor v. Karemera) សេចក្ដីសម្រេចលើញត្តិរបស់ ចូសេហ្វ ហ្ស៊ីរ៉ូរេរ៉ា (Joseph Nzirorera) ស្នើសុំកម្រិតវិសាលភាពនៃសក្ខីកម្មរបស់សាក្សី

បានបម្រើការងារកន្លងមកនៅមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា (**ហៅកាត់ថា ឌី.ស៊ី.ខេម**) ហើយគាត់ក៏ជាអ្នកនិពន្ធសៀវភៅពីរក្បាល ស្តីពីជនជាតិចាមដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយដោយ **ឌី.ស៊ី.ខេម** មានដូចជា៖ សៀវភៅ "អូកូបា" និងសៀវភៅ "ការបះបោររបស់ចាម" ។[2] ដោយផ្អែកទៅលើការស្រាវជ្រាវរបស់គាត់ លោក **អូស្មាន** អាចផ្តល់នូវព័ត៌មានយ៉ាងច្រើនទាក់ទងនឹងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ជនជាតិចាម និងទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗនៃអត្តសញ្ញាណរបស់ជនជាតិចាម។ គាត់ក៏បានផ្តល់សក្ខីកម្មផងដែរ ស្តីពីការបះបោរមួយចំនួនរបស់ចាម ដែលបានកើតឡើងនៅ ភូមិទ្រា ភូមិកោះផល និងភូមិស្វាយឃ្លាំង ហើយគាត់ក៏បានពន្យល់ពីការប៉ានស្មានរបស់គាត់ស្តីពីចំនួនជនជាតិចាមដែលរស់នៅកម្ពុជា មុន និងក្រោយរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ លោក **អ៊ីសា អូស្មាន** នឹងត្រលប់មកផ្តល់សក្ខីកម្មវិញនៅខែមីនាខាងមុខនេះ ដើម្បីបញ្ចប់សក្ខីកម្មរបស់គាត់។

[*] របាយការណ៍នេះ ត្រូវបានសរសេរដោយ អាឡិចសាន់ឌឺ បេនហ្ស (Alexander Benz), ជា ប៉ូរ៉ាក់មុន្នី, ខេតលីន កាហ្វ្រៀ (Caitlin McCaffrie), អេលីហ្សាប៊ែត អ័រ (Elizabeth Orr), ធី ស៊ុន (Thi Son), តាយ លីណា និង ភីនីឡូភី វ៉ាន់ធូល (Penelope Van Tuyl) ដែលជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីឃ្លាំមើលសវនាការសាលាក្តីខ្មែរក្រហម និងការផ្សព្វផ្សាយតាមសហគមន៍របស់អង្គការគម្រោង ផ្តួចផ្តើមយុត្តិធម៌អន្តរជាតិប្រចាំអាស៊ី (AIJI)។ AIJI គឺជាគម្រោងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងមជ្ឈមណ្ឌលបស្ចិម-បូព៌ា (East-West Center) នៅអូណូឡូឡូ (Honolulu) និងមជ្ឈមណ្ឌល ដាប់ប៊ែលយូ.អេស.ឌី ហាន់ដា សម្រាប់សិទ្ធិមនុស្ស និងយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ (THE WSD HANDA Center) ដែលកាលពីមុន ត្រូវបានគេស្គាល់ថាជា មជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាអំពីឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ប៊ែកឃ្លី (Berkeley War Crime Study Center)។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៣មក មជ្ឈមណ្ឌលទាំងពីរនេះ បានកំពុងធ្វើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការគ្នាលើគម្រោងជាច្រើន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្កើតការផ្តួចផ្តើមយុត្តិធម៌ និងកម្មវិធីកសាងសមត្ថភាពនានាក្នុងវិស័យសិទ្ធិមនុស្សប្រចាំតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះ។

EAST-WEST CENTER

AIJI TRIAL MONITORING

WSDHANDACENTER
FOR HUMAN RIGHTS & INTERNATIONAL JUSTICE
Stanford University

ជំនាញ អាលីស៊ុន ដេស ហ្វហ្គេស (Alison Des Forges) និង អេនឌ្រូ ហ្គីឆាអូអា (Andrew Guichaoua) (ចុះថ្ងៃទី២១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧) លេខ ICTR-98-44-T កថាខណ្ឌ ៣)។

[2] ចំណងជើងសៀវភៅទីមួយរបស់លោក **អ៊ីសា អូស្មាន** គឺ "អូកូបា (Oukouba)" ជាពាក្យភាសាអារ៉ាប់ ដែលមានន័យថា ទណ្ឌកម្ម និងយុត្តិធម៌។ លោក **អូស្មាន** ប្រាប់អង្គជំនុំជម្រះថា អត្ថន័យដែលគាត់មានបំណងចង់ឆ្លុះបញ្ចាំងក្នុងចំណងជើងនេះគឺ យុត្តិធម៌។